

SÀI GÒN 50 NĂM TRƯỚC**Trục-trặc kỹ-thuật**Hồi-ký BÌNH-NGUYỄN LỘC

Đó là hội chợ ... hội chợ gì, tôi đã quên mất tên rồi, quên mất năm tổ-chức hội chợ ấy nữa, một là vì tôi đã già-nua lẫn-lạ, hai là vì thuở ấy hội chợ không cái nào nổi danh cả mà được thiên-hạ nhớ tên.

Họa may chỉ có hội chợ năm 1940 do Đờ-Cu tổ-chức là được người ta nhắc đến vì nó là cha đẻ ra sòng bạc Kim-Chung về sau, với cái „Hồng-Ốc“ ăn thua bạc triệu của nó.

Nhưng tôi lại nói chuyện đời xưa hơn nhiều.

Tôi chỉ nhớ rằng thuở ấy hình như là dân Sài-gòn chưa biết dùng danh-từ hội chợ, họ chỉ gọi cái ấy là „Cuộc đấu xảo“ mà thôi.

Vậy cuộc đấu xảo năm đó lớn lắm, tổ-chức tại khu đất nào, tôi cũng chẳng nhớ tuốt vì làm gì một cậu bé học lớp tư, có được bản-đồ Sài-gòn trong đầu.

Cuộc đấu xảo có được cái gian ngoạn-mục này: người ta đưa đồng-bào Thượng từ rừng núi thâm-u và xa-xôi về Sài-gòn để biểu-diễn tài-nghệ cho dân Sài-gòn xem.

Có một gian chung-bày một người đàn ông Thượng đang mổ một thân cây rất to để làm một chiếc xuồng độc-mộc mà thuở ấy danh-từ độc-mộc cũng chưa được dùng; người ta gọi xuồng ấy là xuồng mổ, mổ xẻ ấy mà, mổ xẻ một cây bằng một cái rìu và một con dao rừng.

Cạnh gian xuồng độc-mộc, là gian dệt vải Thượng, do một phụ-nữ Thượng biểu-diễn.

Lẽ cố-nhiên là hôm khánh-thành có ông Tây bà Đầm cắt dây băng, quan to được vào, quan nhỏ thì không, trẻ con lại còn không được vào hơn là quan bé nữa, nên tôi chẳng biết gì xảy ra ở hai gian hàng đó, nhưng tôi đoán được rằng ông Thượng bà Thượng làm việc rất hăng, bởi hôm sau tôi vào xem thì ruột của khúc be dài đã bị móc gần phân nửa rồi, còn vải Thượng thì cũng đã dệt được vài xấp để đó.

Hôm ấy cũng còn ông Tây bà Đầm vào coi, bởi có ông Tây bà Đầm không là quan lớn quan bé gì hết thì họ phải đi chung với tôi vậy.

Nhưng ông Tây bà Đầm thất-vọng ghê lắm, bởi ông Thượng bà Thượng không buồn làm gì cả.

Nói cho đúng ra, thì họ có làm. Nhưng sáng thức dậy, họ ăn cơm, ăn xong họ hút thuốc bằng ống bíp tre, hút thuốc rồi họ ngồi bó gối để nhìn cây, xem cây lá ở đây có giống cây lá trên rừng không. À, tôi nhớ ra rồi, cuộc đấu xảo mở ra trong vườn Tào-Đàn mà thuở ấy dân Sài-gòn gọi là vườn BỜ-RÔ.

Ngồi cả giờ như vậy, ông Thượng mới lấy rìu ra đẽo một nhát rồi nghỉ. Có lẽ lúc xui họ xuống đây, người tổ-chức không nói rõ-ràng, bảo họ xuống biểu-diễn cho Ông Lớn xem, mà ông lớn đã xem rồi ngày hôm trước thì tội gì họ lại phải biểu-diễn nữa cho các ông không lớn coi.

Còn bà Thượng thì bà ấy bận coi người mình và coi các bà Đầm.

Ấy chắc bà ấy cũng đã được chi-thị là biểu-diễn cho Ông Lớn coi, đó là chi-thị đơn-sơ mà thuở ấy người ta thường dùng để nói với đồng-bào Thượng, bởi nói quá rắc-rối, họ không hiểu.

Và lại, theo quan-niệm về công-bằng của họ thì ta được coi họ, họ cũng phải được coi ta, mà ta quá đông, họ còn đâu thì-giờ để biểu-diễn?

Nếu như câu chuyện trên đây xảy ra ngày nay, và nếu cuộc đấu xảo là cái máy, ban tổ-chức đã lên máy vi-âm xin lỗi khán-giả „chúng tôi buộc lòng tạm ngưng chương-trình vì một trục-trặc kỹ-thuật“, mỗi lần ông Thượng nghỉ để hút thuốc liên-tiếp hai ba tiếng đồng-hồ và mỗi lần bà Thượng nghỉ tay dệt, chon dệt để ngắm các cô bầy, cô ba với những chiếc áo Cachemire tơ màu bông hường.

Quả thật có trục-trặc kỹ-thuật đấy, nhưng cái trục-trặc là con người chó không phải là cái máy, trục-trặc vì người tổ-chức không chịu biết rằng đồng-bào Thượng họ mà có cần xuống đi nữa, họ cũng chẳng vội làm gì, phương chi họ lại không cần, họ phải mổ thân cây làm xuống cho Ông Lớn coi, nhưng Ông Lớn đã đi mất rồi, sao còn bắt họ cứ mổ?